

Kauksi Ülle kuts Rõugõlõ matkama

Kae lk 2

Määne paik om Väiku-Leedu ja midä sääl nätä saa

Kae lk 3

Kuimuudu nõuka-aol turismireisil käüti

Kae lk 4

JÜVÄ SULÖVI PILT

Vahtsõnõ võro keele iistkõnõlõja om Iva Tuulõ. 14. hainakuu pääväl andsõ Raju Elisabet Tarton kirjandusmuusõumi kaminasaalin uma iistkõnõlõja volitusõ ja ammõdiraha edesi Iva Tuulõlõ. Tuulõ lätt sügüse Tarton kuvvõndalõ klassi ja võtt plaani saista latsi võro keele iist. Tedä saa nätä Võro latsifestivali vallategemisel võro keelen kõnõlõman ja tä om võtnu plaani võrokeelitside latsi iist saismisõ ka Seto kuningriigi pääväl. Päält tuu käü Tuulõ üten sõsaraga Karilatsi muusõumi võro keele latsilaagrin, kon nä kõrraldasõ tõi silõ võrokeelitsit mänge.

Pildi päält omma Elisabet ja Tuulõ päält ammõdi üleandmist.

UL

Suvõlavastus Pühäjõõst

RAHMANI ELO

29. ja 30. hainakuul män-gitäs Osolan Harjumäe laululava pääl Eesti näüte-juhtõ liidu suvõlavastust «Pühajõe legend». Näute-mäng om tett Kallasõ Aino sama nimega jutustusõ perrä. Lavastaja-mentor om Tagamõtsa Tarmo.

Minevä aastak 25 aasta juubõlit pidänü Eesti näüte-juhtõ liit tege joba tõist kõrda uma suvõkooli lavas-tust Võromaal. Seokõrdnõ tiatritükk kõnõlõs Pühäjõõ legendist. Ka varrampa om Harjumäel Pühäjõõ legendi lava pääle tuudu, a timahava proovitas tuud tetä tõsõ küle alt.

«Seokõrd mi ei tii tiatrit traditsioonilidsõlt, a teemi rohkõmp säändse füüsildise ja helüldise poolõ päält. Sõnu om veidemp ja liikmist ja tunnõt rohkõmp.» seletäs lavastaja Tagamõtsa Tarmo. Viil tarvitõdas lavastusõ tegemisel luudusliidsi matõr-jaalõ, miä tegevä hellü ja kõ-nõlõsõ tiatritükile viil uma luu manu.

Suvõlavastusõ projekti-

RAHMANI ELO PILT

Etenduspaiga ehitämine näütlejide ja lavastaja Tagamõtsa Tarmoga.

juhti Möldri Tuulikõist mõo-tas joba varõmp mängitüt luku vahtsõlõ tegemä ka päälekasu-nu põlvkund. «Latsõ kasussõ ja kuna tuu om seo paiga peri-müs, sis omgi tedä vaia aig-aolt vahtsõst tetä,» seletäs tä.

Tükün mängvä Eesti näüte-juhtõ tiatritrupi liikmõ, kiä

omma tulnu kokko üle Eesti, ja Osola põhikooli opilasõ. Et ine-mise omma kokko tulnu esi piir-kunnõst, saa tükün kuulda võro, saarõ ja eesti kiilt. Tagamõtsa Tarmolõ sääne inemiisi kirivüs väega miildüs. «Mullõ hindäle miildüs, ku omma vahtsõ ine-mise, kellest ma piaaigu midä-

gi ei tiia. Tuu and võimalusõ inemiisiga kõgõpäält tutvas saia ja sõs ütstõsõ mottõilma laembas muuta.»

Etendusõ nakkasõ puul-päävä ja pühapäävä õdaku kell 22. Teedüst saa Eesti näütejuhtõ liidu Näoraamadü lehe päält.

Võrol tulõ jäl latsi-festival

Päält katõ aastaga om Võro latsifestival jäl uman tävven hiil-gusõn tagasi. 30. ja 31. hainakuu pääväl om terve liin täüs tervele perrele mõtõlduid ettevõtmiisi. Saa mängi, lõbustuspargin käv-vü, kontsõrtõ kullõlda, laada päält kaubõlda ja ka võro keelen tegemiisi tetä. Timahava omma Võro instituudi tegemise kolinu Kreutzwaldi muusõumi moro pääle. Sääl saa meisterdä, män-gi suidsusanna-lavvamängu ja puulpäävä kullõlda võrokeel-litsid muinasjuttõ, midä jutus-tas Jansoni Silvi. Rohkõmb teedüst terve latsifestivali kava kotsilõ saa lehekülelt vorulas-tefestival.ee.

Filmiõdagu Sännä kultuurimõisan

Sännän peetäs terve suvõ joosul väärtfilmiõdagit. Iist-vidjä omma vahtsõ Sännä raamadukogohoitja Heinsoo Marit ja Petrone Epp. Põimukuun võetas ette viil viis filmi ja egä filmi mano tulõ kommõntaa-

rõ andma ka mõni tuu filmiga kõüdet inemine. 7. põimukuu pääväl saa kaia mängufilmi «Vee peal» üten Ruitlasõ Ola-vi jutuajamisõga. Egä filmi-kaemisõ aol om vallalõ kohvik, kon pakutas süüki, miä lätt fil-mi teemaga häste kokko. Roh-kõmb teedüst filmipäivi kot-silõ saa Sännä kultuurimõisa Näoraamadü leheküle päält.

Võromaa artisti Viljandi folgil

28.–31. hainakuu pääväl peetäs Viljandin jäl folgipito, kon ast üles ka hulga kuunsaisõ, kin-kal om mõni Võromaal peri artist kamban. Lava pääle ast-va näütuses õhuneseq, Eha-le, Juured ja Ladvad, Emad ja Tütred, Duo Tuus, Ööt, Roose Celia, Pääri Piret ja Salumäe Ene, Lindmetsa Harri ja Hin-rikusõ Henrik ja viil tõisigi. Mõnõ naist omma alostava muusigu, a mõnõ joba vana te-gijä. Nelä päävä joosul män-gitäs folklooripidol hulga Vana-Võromaa perimõmuusikat, nii et tasus kullõma minnä.

UL

Vana-Võromaa käsitüü näütüs

Meistre kässiga luudu

Meistri kätega loodud

2.08 -9.09 2022

Võro Liinagaleriin

Näütüs om üts osa paigapäälitsit loomõettevõttit tugõvast projektist «ER58 Best Nest», midä rahastas Euruupa Liidu naabusinstrumendi programm.

Kaeminõ om prii.

Kõrraldaja:

Tugõja:

Liiva uulits 13, Võro
E-L kellä 15–19

VALLA TETÄS
2. põimukuu kell 17

M Ä R G O T U S

Muna oppas kanna

Vaihõpää, ku noorõ inemise nakkasõ umma kiilt kõnõlama ja pruuvva õks uma vanaimä ja tõsõ sugulasõ kah tuu tii pääle tõmmada, om tunnõ, et muna oppas kanna. Viimätsel aol olõ pallo nännü, et päält keskiä inemise ei julgu vai ei mõista püssü uma keele pääl ja nakkasõ umavaihõl vai latsiga eesti kiilt pruukma, kuiki näide kiil om tegeligult väega illos ja kõrralik.

Või-olla om tuu latsõpõlvõ asi: kiä es tohe koolin kõnõlda, kiä es tohe tüü man kõnõlda. A nuu ao omma müüdä saanu. Tuu jaos, et noorõmba mõistnu õks uman keelen asju aia, om vaia, et suurõ inemise kah veidükese proovis. Olõ-õi vaia pelädä, et vällästuult tullu latsõ ei saa midägi arvo. Kül nä saava, ku esi olõ kimmä meelega. Ma tahtnu uma kandi üritüsil õks rohkõmb umma kiilt kuulda. Väiku aša uman keelen omma tähtsä: kon om kemmerg, kost saa piletiid ja nii edesi. Vällästuult tulõjilõ paistus taa kant sõs õkvalt kümme kõrda erildsemb, mis või mitund muudu kassu tuuva.

Kõik olõ-õi viil peris hukan. Ku minnu perearsti man teenindedi võru keeli, sõs lätõ süä lämmäs – tuu olõ väega peris ja hää tunnõ.

SAARÕ HIPPI,
Uma Lehe suvõtoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molõvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja:

Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja:

Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja:

Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja:

Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Rõugõlõ!

ALLASÕ TIIA PILT

KAUKSI ÜLLE,

kirānik, timahavadsõ Kaika suvõüli-
kooli matkapäävä rektri

het bussiga sõitõn, et illus ko-
tus om taa Rõugõ.

Imä tüüf edimält tekstiili-
vabrikun Areng ja sääl sai kah
uja viirde tõisi Arengu tüütäji-
de latsiga mängumajju ehitet.
Perän olõ imä haigõmajan re-
gistraator. Sis sai jaluta koo-
list haigõmaja manu ja säält
Kaussjärve manu ni bussipiä-
tuste. Sääl bussi uutõn sai vii-
det hulka tunnõ.

Koolilats ma viil es olõ, ku
vanaimä Elisabeth, vai nigu
tedä kutsuti – Elspet, võtf mu
käekõrvalõ ni mi sõidi bussiga
Saarlasõ küläst Rõugõlõ. Kõgõ-
päält Ala-Rõugõlõ, kon lätõsi
kauplusõ manu ni mullõ ostõ-
ti limmunaati ja saiakõisi. Sis
jalutimi mäest üles ja joudsõ-
mi Jaani-Peebu surnuaia vär-
tide manu. Sääl käsk vanaimä
limmunaadi ja saiakõsõ virka
är süvvä ni karist, et surnuaia
pää määnestki süümist ei olõ.
Nüüd ma tiia, et luteri surnu-
aidu pää süümine olõ keelet, a
õigõusu kalmuaia pää nõvvõt
kommõ. Kitskõmi sääl mu
vanavanaimä Liisseni (Alice
Johanna Webber) hauda, vana-
imä sõsaridõ ummi ja tä kõnõl
umatsist tassakõistõ lugusid.
Sääl puhkas tä nüüd esiki.

Kuuli vei minnu imä. Jälle-
ki mäest üles ja opma! Vana
koolimaja ummi korigidõ laki-
ja abarusõga sai umatsõs,
kodumajagi jo verevist savi-
kivvest. Koolin tullõ oppajidõga
rääki ja küläst peri latsiga sai
kõnõlda. Vahel kiteti alõvigu
antvargilatsi, et ku ilustõ nimä
rääkvä. A mullõ nä tundu õs
targõmba!

Lõudse raamadukogu, kost
kotitüüsi viisi raamatit kodu
nõsti. Edimäde arhitektuuri-
lidsõ avastusõ tei kah: kultuuri-

maja nägi vällä säänesama pik-
lik kangäkarpi nigu vasigalaut!
Sääl kaimi kinno ja mängiti mu
edimäst 12aastadsõn kirutõdud
näütemängu «Kevade tulek».
Kino olõ kas sõast, indiaanlai-
sist vai India film.

Kooli man kerigu vastan olõ
üts murukühm, kandilinõ, kon
meile tütarlatsiga miildü väega
istu. Millegiperäst ai direktri
meid säält kõgõ minemä. Mi es
saa arvu, mille, sääl olõ hää istu.
Sis tõiva poiskõsõ postkaardi
kuuli, sääl olõ mõõgaga sõa-
mehe kuju, vabahussõa monu-
ment Rõugõn. Perän loi lehest,
et tuusama kiildjä pidäsi samba
vahtsõst vallategemisel kõnnõ.

Kooli kõrval olõ liulaskmi-
sõs ja suusatamisõs Kerigumä-
gi. Kerik olõ lukun ja sääl käu-
mine kõvastõ keelet. Käve sääl
edimäst kõrda 25aastadsõn,
aig muutu ja ussõ tetti valla.

Õõbikuorg hõdisi ja uja vu-
lisi. Sääl olõ koolivelliga hää
mõtsavelju ja miilitsät mängi.
Miilitsät pidi mängmä nuu,
kiä olõ talalikumba. Avvuasi
olõ iks mõtsaveli olla. Rõugõ
säidse järve olõ latsõpõlvõn
suur piin – suusatamisõ aigu.
Iks säitsmest pervest üles ja
kolmõst järvest üle, nii et ve-
remaik suun. Sis üteldi, et tunn
läbi, ja võisõ naada tagasi sõit-
ma. Perän kuuli kai Tartu va-

KAIKA SUVÕÜLIKOOI MATKA-
PÄIV 30.07.2022 RÕUGÕN

Alostus

10.00 matkapäävä alostus Rõugõ
kunstikuurin (Võru mnt 1, Rõugõ).
Minevääastadsõ matkapäävä rekt-
ri Koorti Erkki and vahtsõlõ rektrile
Kauksi Üllele ammõdi üle.

Loengu Rõugõ kunstikuurin

10.15 Allasõ Tiia
10.45 Tootseni Toivo
11.15 Kauksi Ülle

Matk

12.00 alostami matka Rõugõ pää.
Matka sisse om rehkenet sõõgivahe.
Süük-juuk piät hindäl ütlen olõma.

Muusiga

16.00 kontsõrt Rõugõ kunstikuurin.
Näüdatäs Pulga Jaani laulõ CD-d ja
Kauksi Ülle vahtsõmbit raamatit.
Üles ast ansambli Baaba ja Ka.
17.15 matkapäävä lõpp.

Rehkendäl!

• Matkapääväle ja är piät saama uma

Mõisat mu aigu inämp ammu
es olõ, a mõisapark olõ ja sääl
peeti pargipidusit. Imä võtf mu
kõgõ ütlen. Jalaga astimi kotust
Rõugõlõ, sääl Orumets laulsõ.
Imä iksõ kullõldõn ja ma olõ
uma lühkü kleidikesega kih-
laisi käen vaivussin. Orumetsa
laulu «Sa kae, Maria» kullõl-
dõn nakkasõ nuu kubla siiä-
maani süütmä.

Rõugõ kotsilõ sai inämp
teedä, ku naksi 2012. aastal
kirutama näütemängu Rõugõ
aoluust. «Kõllanõ raam», viil
lavastamalda! Rõugõ uut tiat-
ri vai seriaalina avastamist.
Samsoni mõisnikkõ suguvõsa
olõ maailma harituidõ tippklas-
sin. Sääl olõ rektorid ja tiidlāisi,
muusikid ja ärimiihi! Kerigu-
opõtājidõ galerii om nigu vaha-
kujjõ muusõum. Joba aastaga-
saa armastusõ aigõl trehvisi
araabia kuldmündi Liinamäe
koprakauplõjidõ kätte. Hää, et
viikingiaig om jo vahtsõst avas-
tõt, kon sis viil! Vesioinas ku
perpetuum mobile om kah pia
Rõugõ sümbol. Kilomanni puut
ja Kriisa hõrila – huvitavas lātt.

30. hainakuul om Kaika
suvõülikooli matk Rõugõn.
Kāumi vannu ratu ja tulõta-
mi Rõugõ sajandidõ kihistüisi
miilde. Kas Suurjärve põhjan
om linnuk? Kas Kaussjärv om
meteoriidikraatri?

transpordiga. Auto võinu panda
Rõugõ Suurjärve saisoplatsi pääle.
• Osaliidsil piät sõõgikraam hindäl
ütlen olõma.
• Rõiva tulõs panda sālga ilma perrä.

Lisāteedüst saa Vaaba Janeki
kāest: vorokii@gmail.com
vai tel 5917 8668.

Jalandi Liispet: egä aša lugu om hulga inämb väärt ku raha

Vahtsõnõ Mõnistõ muusõumi
koguhoitja om Villigä (Villi-
ke) küläst peri Jalandi Liispet
(25), kiä lõpõf seo kevājā Tar-
tun Pallasõ korgõmban kunsti-
koolin konsõrvaatori eriala.

Kuis sa inemiisile hindäst
kõnõlõt, ku nä küsuse, kost
sa peri olõt?

Ku ma kõnõla hindäst ine-
miisile, kiä omma siist peri
vai siiä kolinu tuul aol, ku ma
är olõ, sõs ma ütlen, et olõ iks
Tartun elānū. Ku ma kõnõla
inemiisiga, kiä omma välläst-
puult, sõs ma ütlen, et ma olõ
õks Villikelt peri. Ku esi olõ
koskil vällānpuul, sõs ütlen, et
Mõnistõst – tuud õks teedäs
kas kooli vai muusõumi per-
rā. A ku täpsembālt, sõs näü-
tä kaardi päält, et Eesti kõgõ
lõunapuulsõmbast nukast.

Kuis om olla jälki tagasi
kodukandin?

Väega hää, selle et mul om
olnu plaanin tulla siiä kanti
tagasi juba tuust aost saadik,
ku lātsi kunstikuuli. Tagasi
olõs ma tullu nigunii, a tuu,
et ma tan tüü sai, om kõgõ pa-
rõmb.

Kon sa vahepää kävet ja
midä opsõt? Ku kavva är ol-
lit?

Ma lātsi är pääle põhikuuli.
Kāve Miina Härmä güm-
naasiumin, vahepää opsõ
Tartun kutsõkan tiseris ja
sõs viil Pallasõn puidu kon-

serviirmist ja restauriirmist.

Kost tuu tiseris opmisõ
mõtõ tull' ja kas tuu parla ka
kasus tulõ?

Tuu sai algusõ kogõmal-
da, selle et ma magasi peräst
keskkuuli maaha ao, ku sai
Pallasõlõ kandidiiri. A ma
tiidse, et ku ma õkva edesi ei
opi ja maalõ tagasi tulõ, om
väega rassõ motiiviiri hinnäst
vahtsõst Tartudõ minemä. Sõs
ma otsustigi, et lāä tiseris
opma. Ja tuu andsõ tuud, et
pallu lihtsāmb om asja paran-
da, ku ma tiia, kuis tuu tettü
om. Tiia just tehnilist puult.

Olõ kuuldnū, et sul oll' var-
ramba suur huvi Korea ja
Aasia kultuuri vasta. Miä
tuust sai?

Korea ja Aasia omma õks
viil huvitava, a kuna vana
müübli ja tuu alalõhoitminõ
om rohkõmb huvitav, sõs par-
la tegele tuuga. Ku tan joba
elu käümä saa, või kaia edesi
noid Aasia asju.

Mis su jaos om kõgõ põnõ-
vamb vannu asju man?

Tuu huvi om mul kotust
ütlen. Esäl om kah huvi vana
müübli vasta ja meil om kotun
piaaigu sääne muusõum, kon
om müüblit ja muud vanna-
kraami. Talu esi om kah vana.
Sääl tegüsi tarvidus tuu kõik
konagi kõrda tetä, muidu la-
gunõs är. Sõs ma mõtli, et no
huvvi om ja opmisvõimaluusi

Vahtsõnõ Mõnistõ muusõumi koguhoitja, Villigä (Villike) kü-
läst peri Jalandi Liispet.

kah om, et mille mitte. Säält
huvi kasuma nakaški: midä
rohkõmb tunnõt noid asju ja
uurit, tuud suurõmbas huvi
kasus. Parla om kah väega

suur võimalus järest sügä-
vāmpā minnā ja vahtsiid teh-
nikiid oppi. Nii et huvi om
kasunu nigu lumõpall kõrrast
suurõmbas. Ku keskkoolin

pidi tegemä uma uurmis- vai
praktilidsõ tüü, sis ma tei üte
vana kapi kõrda. Võtsõ vana
viimistluse maaha ja tei paar
plombiirmist sinnā. Nii tull'gi
mõtõ minnā kunstikuuli.

Miä om restauriirmise, re-
noviirmise ja konsõrviirmise
vāhe?

Renoviirmine om tuu, ku
sa võtat aša ja värvit taa mää-
nestki suvalist värv, mis
sinnā passis, a ei olõ sukugi
aoluulidsõlt õigõ vai origi-
naali muudu. Restauriirmisel
sa proovit asalõ anda säänd-
se vällānāgemise, nigu täl olõ
tegemise aigu. Ja konsõrviir-
misel sa ei lasõ asal edesi la-
gunõda.

Kuis saia arvu, kas vana asi
om midägi väärt?

Väärtüisi andminõ om katõ
otsaga asi – rahalinõ, midä om
suurõmbal osal asjust väega
veidü, ja aoluulinõ väärtüs,
miä om pia kõgõl. Asi ei pruugi
hää vällä nātā ja rahha es
saanu tuu iist, a eski ütškõik
māändse kilekotin rihapulga
omma pallu rohkõmb väärt,
ku nail om takan māānegi
lugu. Kõgõ suurõmb väärtüs
om tuu lugu.

Midä egä inemine saasi tetä,
et umma vanna müüblit vai
asju hāste hoita?

Hoitkõ ummi asju katussõ
all ja ärke lõõge naklu sis-
se – tuu om päämane asi. Ku

müüblit naatas parandama
ja logisõja jalg pandas kinni
nagla vai kruviga, sõs tuu om
kõgõ hullõmb. Ku esi ei mõis-
ta, sõs otskõ kiāki, kiä mõist
tapi vahtsõst är liimi.

Tāāmbādsel pääväl om pe-
ris mitmit kursuisi kah, kon
tuud oppi. Nagla ja kruvi lāā-
vā rossitama ja ku noid naada
vällä võtma, võit tuu tooli viil
rohkõmb är lahku.

Kuis sullõ su vahtsõnõ kogu-
hoitja tüü miildüs?

Mullõ miildüs sääne nime-
kirā perrā kaeminõ, et olõs
teedä, kon kõik aša omma.
Ja väega miildüs tuu, et mul
om tan võimalus tulõvigun
või-olla mõnõ aša esi resta-
uriiri vai konsõrviiri. Sis saa
seo muusõum kah tuust pallu
manu. Muusõum om hää ko-
tus, kost säänest tüüd alusta,
ei piä nakkama õkvalt hindä
tüükota tegemä.

Mis om su jaos tan Mehka-
maa kandin kõgõ esierālid-
semb?

Mullõ miildüs seo aoluulinõ
väärtüs. Ma tuu umast kodu-
kandist vällä, et egāsugutsiid
Mõnistõ mõisa kafamõisit om
tan egāl puul lajan ja varõmõ
omma alalõ. Kukki mõisat
hinnäst ei olõ, omma nuu kara-
mõisa alalõ. Ja luudusõ poolõ
päält om Piitre jõõ maastigu-
kaitsõala ummamuuu.

Väiku-Leedu ringkäük

SAARÕ HIPPI ja EVAR

Ku Eestimaa inemine pelgäs suuri palmõga kuurortlinu, või sakõdõ juhtuda nii, et tii vii tedä suvõpuhkusõlõ hoobis Leetu Palangadõ. Mi viieliikmõlinõ pere trehväs Leedumaalõ seo hainakuu keskaigan.

Nime poolõst võinu Palanga olla ka määnegi Atlandi saar, a om hoobis liinakõnõ Õdagumere perve pääl. Om põnnõv, et taa om aoluulidsõlt väega rikas piirkund Kuramaa, Väiku-Leedu ja Žemaitija piiri pääl.

Väiku-Leedu saiskõrda muu Leedu suhtõn või kõrvuusi säädi mi Petserimaaga. 1422. aastast pääle es olõ taa poliitilidsõlt Leedu ala, a hoobis naabririigi Preisimaa ala. Klaipeda liinan, mink saksa nimi om Memel, ellivä sakslasõ. Liina ümbre maainemisist rohkõmb ku poolõ olli leedukõsõ. Väiku-Leedu lõunaosan lõuna puul Memeli (Nemunassõ) jõkõ olf ka pallu maainemiisi üle län-nü vai minemän saksa keele pääle.

1920, ku Saksamaa olf I ilmasõa kaotanu, lahutõdi Memelimaa Ida-Preisimaast. 1923. aastagal võtf Leedu sõavägi Väiku-Leedu põhaosa (Memelimaa) hindä kätte, päämidsest tuuperäst, et saasi hindä riigile üte kõrraligu sadama – Klaipeda. Vahtsõst luud esisaisva Leedu ala minemist tugõsi kül õnnõ 5% rahvast, 95% olõssi valinu Saksamaa, a kunagi ei tiia, mille mõni asi hää või olla. Milles tuu hää

Kunstnigu veivä düüni ala jäänü külä mälestuses jalgraa viirde paadi.

SAARÕ HIPÕ PILT

olf, sai selges 1945. aastal, ku Saksa riigi all olnu Ida-Preisimaa kuun kõiki inemiisiga peris juurõ päält är hääõtedi ja minemä pühiti. Väiku-Leedu lõunaosa om no Vinnemaa Kaliningradi oblasti all, säääl olõ-i inämb sakslaisi ega leedukõisi, omma sovjeti.

Väiku-Leedu leedulasõ olli lutõri usku ja säääl õigõdõ arõndõdigi vällä leedu kiräkiil. Muiduki tetti tuud nii, et olõs kõlvanu tõisi leedukõisi jaos kah. Suur naabripiirkund põha puul om Žemaitija, kohe ala kuulus ka ainukõnõ Žemai-

tija liin mere veeren – Palanga. Huvitav teedä, et žemaita hindä kiil lätt leedu kiräkeelest kõgõ rohkõmb lahku, omgi tegeligult inemiisi arvamisõ perä umaette kiil. Õkva täpsäle sammamuudu lugu nigu võru keelega, et ka mi kõgõ ligembän naabusõn olõja Tartu olf kõgõ tähtsamb kotus eesti kiräkeele välläkujunõmisõl, Talna liinast hulga tähtsamb.

Mi jaos olf veidükese kultuuriõkk, ku astsõmi pühäpäävä hää turisti meelega Palanga pääuulidsa veeren sisse kerikudõ, kon, nigu vällä tullf,

käve õkvalt katoligu missa. Kõik inemise säääl tiidsevä, kon saista, kon risti ette tetä ja kon põlvita. Palanga om väega suur turistiliin. Uulidsa omma inemisi nii paksult täüs, et autuga ei olõ säääl kohegi asja, a ümbre sõitva hobõsõ – nii politseid ku ka tuuritajid vedäden. Uulidsa omma täüs putkasid, kon müvväs merevaigust asakõisi, miä joba aastakümnid tollõ kandi suvõniiri omma. A rahakott es nõsõ noid väega ostma, ku saimi uma majaper-naasõ käest teedä, et suvõniirõ merevaik tulõ täämbädsel aol

Et Leedul es olõkina pikki aastit merepiiri, ei olõ näil ka tuud aoluku lõpmalda hulga, a inemiisi olf akvaariumin ja delfinaariumin külh lõpmalda. Säääl sai nätä ka hulga eestlāisi, kink latsõ kõik hindāle roosat delfiinimānguasja palssi.

Reisi kõgõ suurõmb elāmus olf vast suur düün Neringa saarõ keskel. Tuu olf nigu kõrbõ, ku ei olõs puhku värski Leedu meretuul ja jalutamisõs es müüdü piletid. Düün tegüsi pia 300 aastaga joosul ja rännäs tuulõga järjest edesi, kooni taa puio pääleistutamisõga kinni panti. Tuu 300 aastaga joosul jäi üts külä düüni ala neli kõrda. Edimäst kõrda jäi külä liiva ala 1675 ja viimäst kõrda 1854. Liiv liiku aastaga joosul edesi kooni 15 meetrit. Tervel Kura seerel jäi 17.–19. aastasaal liiva ala pia 14 küllä.

Leeduka esi omma peris hää inemise, kuiki lātlāse paistusõ iks rohkõmb uma. Vinne keelega peris egāl puul inämb läbi ei aja. Noorõmba inemise mõistva inglüse kiilt ja Palangan paistu olõv ka saksa keele mõistjit. Ku tahta midāgi hāād sūv-vä, sõs kimmāhe või egāl puult telli kardohkapliine, midā mõistõtas säääl väega hāste tetä. Leedu rahvusruug tsepeliin (hakklihaga täüdedü kardohkapall) es maitso sukugi nii hāste, ku võinu arvada. Ku otsit hāād rannapuhkust, kon olõs seen ka hulga aoluulist, ja taha-ai linnukiga linnada, tasus kimmāhe võtta ette auturetk Väiku-Leedu liivarandu pruuvmisõs.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnamimmi periolõmisõst ja tähendüsest.

Nassar

Nassar, mille kandjit om Eestin parla 78, om nimeuurjalõ üts hää priinimi, selle et kõik om algusõni selge. Nime saiva 1820. aastagal Vahtsõliina keriguopõtaja käest Pärtli Kersna poigõ Tanõ ja Jakapi perrätulõja Pältri külän, lisas Kersna kõgõ vanõmba poja Jaani poig Tannil Morosoo-Tsäpsi külän. Näist miihhist Tanõ sünnüaasta olf 1752 ja veli Jaan olf timäst vähämbält 10 aastakka vanõmb. Pärtli Kersna esä olf ummakõrda edenimega Nassar, Illika Pärtli Nassar, Jaani, Tanõ ja Jakapi vanaesä.

Priinimele alussõ pandnu Nassar pidi sõs olõma sündünü viil Roodsi aigu, arvada 17. aastasaal lõpun. Roodsiaigsõ kaardi pääl (1684) omma kirän peremehe *Illika Bertill* ja *Hin*. Vanõmba põlvkunna miis andsõ uma nimega nime Pältri küläle, noorõmbast (poig vai pojapoig?) sai alustusõ priinimi. 18. aastasaal es käänetä nimme viil *Nassari*, nigu nüüd, kääneti hoobis *a-ga*. Näütüses om üte ristmise man 1743 olnu ristiesäs *Illiko Perli Nassara Sohn Timmusk*.

SAARÕ EVAR

Mis Nassari nime man selge ei olõ, omgi välläütlemine. Võrumaal om tuud iks üteld tõsõn vālten: *Nassar* : *Nassari*. Eestlāse muialtpuult tahtva üteldä kolmandan vālten.

Nime alussõs om muiduki vinne õigõusu hāste harilik edenimi *Nazar* (*Haṣap*), keriklikult kujul *Haṣapuū*. Õdagumainõ kerik Saksamaal seod nimme es pruugi. A Vahemere maiõn om pühä Nazarius iks tunnõt, näütüses Itaalian *San Nazaro*. Täämbä, 28. hainakuul omgi timä mälehtüspäiv, täpsämbält katõ pühāmehe, Nazariusõ ja Celsusõ mälehtüspäiv. Nazarius elli Milanon, olf Rooma kodanik, tā esä olf arvada Samaariast Naatsareti liinast, midā näütās nimigi. Vinne nimeleksikon kirutas, et nimi tulõ heebreä sõnast *nāzar* 'jumalalõ pühendünü', a tuud mõistõt tiid ināmbüs piibliuurjit sõski heebreä sõnaga *nāzīr* (nasiir).

Vinne perekunnamimega *Nazarov(a)* om viil sääne huvitav lugu, et suurõlt osalt om taa jo nimi õigõusu kallendrinime päält, a islamiusku rahvidõ man Vinnemaal om edenime alussõs arābia peritollu *Nasr*, miä tähendās 'võit', vai *Nāssir* 'võidutuuja'. Kirutaja omma moslemi edenime väega sarnadsõ kristliku nimega kokku pandnu ja nii omgi jäänü.

LAUGA GETTER

Vahtsõliina juuriga kandlõmängjā

Moosten peeti 15.–16. hainakuu pääväl 23. kõrda folgifestivali Mooste Elohelü. Katõ päävä joosul jõudso lava pääle hulga esisugutsid lauljid ni pillimängjid. Õdagist olf Mooste pääl pidolinõ ja ilolinõ olõminõ ni kostu esierānis ehtsālt energilist jāmmi.

Võinu üteldä, et Mooste Elohelü ei olõki mõtõld suuri rahvamassõ jaos, a om rohkõmb gurmaanõ ja muusikidõ kokkosaamisõ kotus ja hää võimalus, kon hindä luudut maailmalõ näüdatä. Moosteale om umanõ, et pido luu hinnäst esi, pillimehe mängvā egā minot kongi pilli ja tandsuhuvilidsõ tandsva. Mooste Elohelü võikimāngmiskontsõrt om tuu, miä tege läbielāmise hoobis esierālidses.

Seol aastagal olf võistlulukõ pia egān muusigastiilin. Pääpreemiā kodo viinü õhunesseq olf andnu umalõ luulõ piinütundõlidsõ ja pühāligu kõla. Hoobis tõnõ terä olf The Thomahawck Brothersi esitus: nä olliva uma luu säädnü puhkpilliorkestri esitüste ja krehvitānū tuud kõkkõ absurdõ koomilisuusõga. Duo

Kirriv ja kodonõ Mooste folk

MASENI KRISTINA PILT

Moostõ folgi võtsõ hāste kokko ütelus «Normi piireh folki, rokki ja alekokki». The Thomahawck Brothers lava pääl.

Viik paistu silmä tuu poolõst, et kohustuslikku võigõlusluku esitivā nä tävveste instrumentaalselt. Meisterligult pruugiti kõiki lauluviie kihte ja esierāsüisi, miä tõi näile ka kõgõ parõmba säädmise preemiā. Kohustuslikku tsõõrilaulu sai kuulda nii haldjafolgilidsõn võtmõn (ansambli Cs), keldiligõ mõotuisiga ansambli O'Reel säädmisen ku ka näütüses viie toropilli võimsan kuuntüün, midā paki Cätlin Māgi ja

timä TÕ VKA toropilliopilasõ, kiā saiva tunnustust Eesti Rahvaluulõ Arhiivilt. Värskit väke täüs esitüse iist sai Trad Kvintessents nuuripreemiā.

Lõunaestlāse jaos lei pidol kodotunnõt suur hulk paiklikku muusikat ja umma kiilt. Võro kiilt kuuldu mitmõ päävä joosul nii lavalaudu pääl etteastjidõ suust ku ka egāpäävātsin jutuajamiisin. Võromaist vunki paksõ Wana Wõromaa Wunk-orkestri ja ehtsāmbät regilaulu kanni ette Liinatsuraq. Võro-

maidsit muusikit olf viil tõisigi. Kullõlda sai ka võrokeelitside koorilaulõ esitlust.

Mooste Elohelü ei lüü suuri rahvamassõ ja kommõrtsligu kavaga. Pidol loova olõmisõ illo kodotunnõ, tegijide päale-nakkaminõ ja tegemisrõõm. Programm olf ehtsä (lõuna) eestimainõ ja täüs üllätüisi.

Kõik, kiā tundva, et teedä-tunnõtul folgifestivalõl om ülearvo pallo rahvast, võinu järgmädsel aastagal säädi sammu Mooste poolõ.

Nõuka-ao turism

LEINUSÕ ARVO

Õga Vinne aigu välamaadõ suurt asja es olõ. Turismi-reise võimaldõdi õnnõ sõbralikolõ sotsmailõ. Tuusikit jaof ammõtiütisüs parõmbilõ tüütäjile. Grupi panti kokko üte ala inemiisist (tiiehitüs, põllumajandus jne) üle ENSV.

1980. aastagal õnnõstu mul kah saia tuusik Bulgaaria-Jugoslaavia tiitüütäjide grupin. Kõik reisi pidi käümä Moskva kaudu. Tuuperäst, et vällamaal ollit sa turist Nõvvokogo Liidust, mitte Eestist.

Sõidimi rongiga Moskvadõ ja säält linnukiga Varnadõ. Musta mere veeren kuldsidõ liivu pääl suvitimi puultõist päivä. Edesi lätõ sõit bussiga Gabrovo-Pleven-Sofia. Tii pääl kävemi muusõumõ ja memoriaalõ piten, kon näüdäti aoluuliidsi sõtu türkäläsi vasta ja partisanisõtu saksläisi vasta viimätsen ilmasõan.

Sai ostõtus mõnõ suvõniiri ja õdagu käättüs üübaarin revüüd kaeman. Ja kõik leeves vahe-tõt 30 Vinne ruublit olligi läbi. Karmanin tuhisi tühi tuul.

Sofiadõ tullf meile vasta Jugoslaavia buss. Nikani ku piirini ollf bussin haudvaikus. Ku üle piiri saimi, kostsõ maki päält «Babülõni jõe» ja reisijuht suuvõsõ tere tulõmast Jugoslaaviahe. Ümbretsõõri mõtsikult illus luudus: korgõ mäe, orgõn väiku verevide katussidõga küläkese, tunnõli ja hää tii. Puutõn perädü hulga kraami. Egäl puul käve äri, ollimi nigu sadanu vabadõ maailma. Õnnõ karmani ollit tühä, tullf rahha tiini.

Sarajevon, kon elli päämid-selt türkäläse, küsti kõkkõ: märke, pildi- ja triikmassinid, kelli, matrjoõskasid. Väega häste lätõ Teguri täüspuhutava mänguasa. Ku kõik ütlen võedu «kingitüse» rahas tet-tü, ollit rikas miis. Karmanin ollf üle 3000 dinaari.

Aadria mere veeren Dubrovnikun pakuti tuu raha

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

iist ütepäävälist laivareisi Itaaliadõ. Üte otsa pilet olõs ollu muiduki poolõ odavam, a...

Tuu asõmõl sai Belgradin osta hindäle ja ka kodoviimises kingitüisi. Otav raha õkva nigu sulli näppe vaihõl ja otsan tä ollgi.

Mõni väiku väärtasi, miä pel-läts tolli kurja silmä, sai pakitus võõrastõmajast varastõdu WC-paprõ sisse. Tuu ollf sis defitsiit defitsiidin. Ülejäänü paprõtrull sai kodo tuudus, küläliidsile näütämises. Hindä jaos kõlvas väega häste aoleht, mille papõr ollf tuu jaos tuukõrd pallo parõmp ku täämbäne.

Paar aastakka ildamba pakuti jäl Bulgaaria tuusikut. Olli säält kül käünü, a minegitii ollf tõnõ ja kai: tühjä kah, käü är. Inne ekä reisi pidi käümä Tal-nan niinimatul päästoppusõl, kon kontrolliti ankeeti ja loeti sõna pääle: kuis Nõvvokogudõ turist piät hinnäst üleväl pidä-mä, midä võit ja midä ei.

Ku järekörd mu kätte jõudsõ, üteldi, et ma olõ säält käünü. Küsti, mille ma taha vahtsõst minnä, kas mul om säält tut-vit ja sõpru. Pruuvõsõ seletä, et tõisi võimaluisi es pakuta.

Vastus ollf äkiline: «Ei, sinnä ti ei sõida. Uutkõ välän. Tika kõnõldas eräle.» Esi mõtli, kas kiild KGB vai olõ edimäne kõrd midägi võlssi tennü. Veitü ao perrä kutsuti tagasi sisse ja olti joba lahkõmb: «Mi pakumi reisi Tšehhoslovakkiaadõ ütlen põllumajandustüütäjidega. Kas olõti nõun?» Mullõ klapsõ tuu väega, es olõ jo säält käünü.

Sõit lätõ jäl Moskvadõ ja säält Praha-Berliini rongiga läbi Poola. Säält sõidimi läbi üüse ja kinni es piä. A et rong tullf Moskvast, sis visati Poolan purus mitu vaguniakõnd.

Kell kuus hummogu astsõmi Praha rongi päält maaha. Ei üt-tegi hingelist. Kon om mi reisi-juht? Inne ütsik mutikõnõ tsiiruuf mi ümbre. Ütli tõisilõ, et ku kedägi ei tulõ, sis sõidami edesi Berliini. «Kohegi ti ei lää, tu-lõti mukka. Tervüst, eestläse!» hõigaõ mutikõnõ sulaselgen eesti keelen. Provva Asta ollgi mi reisijuht. Tä ollf tennü inne salaluurõt, et kuulda, mis kee-len grupp kõnõlõs. Muidu tä tiinse saksakeelitsit gruppõ. A ku kuulsõ, et tulõ Eesti grupp, võtsõ tuu hindäle viimätses grupis inne pinsi pääle jäämist.

Üts lätläsest reisijuht ollf kah võtnu Läti grupi, a tuu ollf olnu tävvelikult vinne-kiilne. Ka mi grupin naas üts vinne nimega daam, kuiki tä mõistsõ vabalt eesti kiilt, õiõndama, et mille reisijuht ei kõnõlõ timä ku Nõvvokogu turistiga vinne kiilt. Provva Asta vaband ja andsõ nõvvu vinne kiilt ülepää mitte pruu-ki, kuna Praha keväje haava ollit viil küländ värski ja vin-läisi pääle es kaia häste.

Tutvassaamisõ õdak ollf Švejki stiilin baarin U Ka-lieha, kon ollit saina pääl kärbläsesitanõ keisripilt ja nukan vānthõrila. Kõik ollit põllumajandustüütäjä pääle mu (ma ollit tiimiis). Tuu he-rärf kergid sahinõt. Ollf jo kõi-gilõ teedä, et egān grupin om kiäki koputaja, kiä pidä tõisil silmä pääl. Ja kiä sis viil ku mitte ma!

Perän tarõnaabri Jüri kõ-nõl, et kõik küsse, mis miis tä naabri om, äkki om kopu-taja. Kõnõli är, kuis ma sin-nä gruppi trehvisi, ja naari, et kaegu ette: ku koputa, sis joba kõrralikult. Võtsõ asja nallaga.

Muidu ollf reis väega huvi-tav. Teno provva Astalõ näimi pallu ināmb, ku ollf ette nätt, ja ollf kah, midä kaia. Om jo Praha Euruupa kultuurihäll. Sõidimi läbi terve Tšehhi-maa: Praha, Brno, Bratislava ja pallu tõisi kotussit.

Õdakist istsõmi koskil kuun nigu üts suur pere ja kõnõlimi elust nii Tšehhi-ku Eestimaal. Provva Asta kõ-nõl, kuis tä avif sõaigo vika saanut saksa soldanit, kiä ollf Tšehhist peri. Ja nii tä sin-nä trehväski. Nüüd ollit latsõ joba suurõ ja timä elli umma ellu. Provva Asta unisf, et saanu viil kõrd kävvü uman sünnüpaigan Saarõmaal. A tuukõrd sai sinnä inne erilua-ga. Õnnõs ollf grupin üts ine-mine Saarõmaalt, kiä lubasi tälle külläkutsõ tetä.

Usu, et provva Asta unis-tus lätõ täüde.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Vigalidsõ seletüskirä

Ollf keväjāne aig. Päiv paistu ja tsirgu lauli. Kats koolipois-si otsusti koolimaja lähkül võsa vaihõl salahuisi tsipakõsõ veinikeist maitsa.

Õnnõtusõs trehväs näide tegemist nägemä kuulmeistre. Oppaja käsüt poisi koolimaja ja pand seletüskirja kirotama. Poisi pruuvõsõva umma süüd veidembäs kõnõlda, kirotiva, et nimä õnnõ väiku lõvvatäve võti. Seletüskiri käen, lõudse oppaja säält kiräviku.

«Kas ma ei olõ teile opanu, et sõna «klõnks» kirotõdas ks-iga, mitte gs-iga!» pahand

kuulmeistre ja kässe seletüskiräle vikoparandusõ mano tetä. Tuu man naas tä mõtlõma, et om poissõ trahvnu võlss asä iist: tahtsõ trahvi veinijuumisõ iist, a no tegeles õigõkiräga. Pääle tuu ollf üts noist poiskõisist kolhoosiesimehe poig. Nii otsusf oppaja, et ei anna asalõ ammõtlõkku käüki, ja es anna poiskõisi kirutüüst ka vanõmbilõ teedä.

A peris karistusõlda nuu poiskõsõ iks es jää. Mõnõ aasta peräst, ku nä kooli lõpõti, sokuf oppaja lõputunnistusõ vaihõlõ ka näide vikoga kirotõdu seletüskirä.

TOSSU TILDA

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

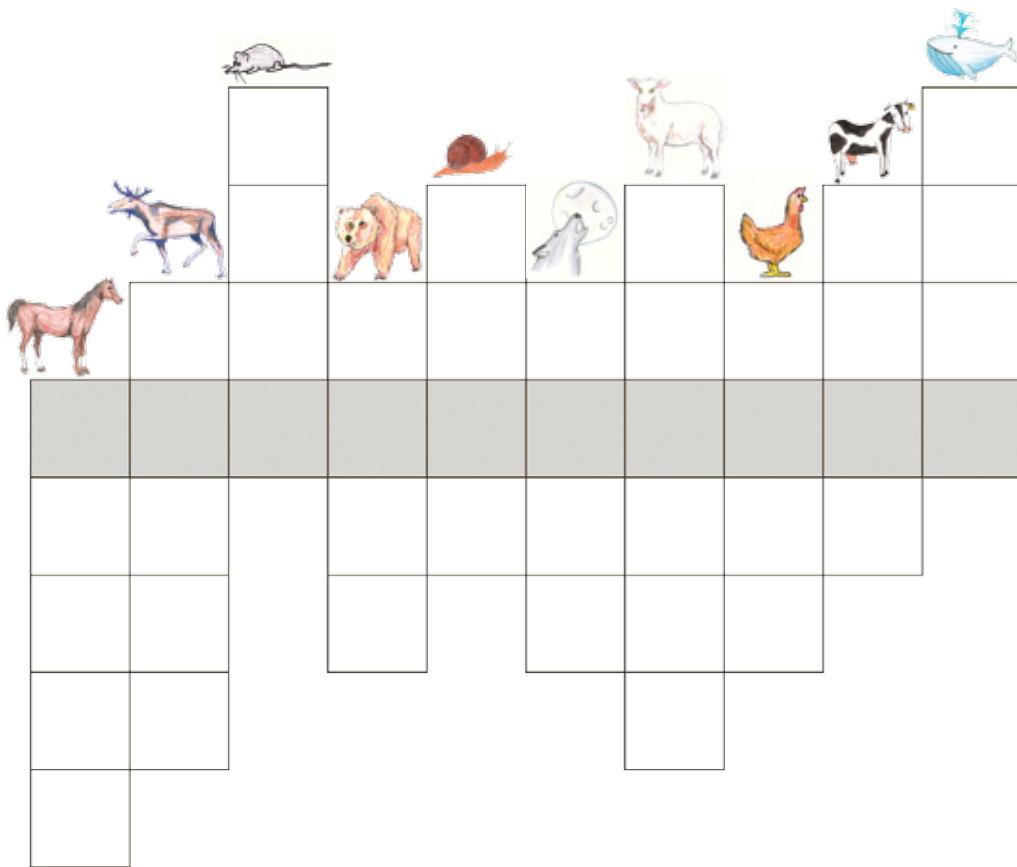
Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: 6 õigõt ja 5 võlssi lausõt.

Avvohinna saa RÕŽIKOVI ANNIKA (15) Verskast.

Tii' är ristsõna. Vastussõs saat teedä, midä saa tetä' ütest vereväst puhma külän kasuvast marast.

Muda Mari pajatus

Nigu inneaignõ lats

Ma kuuli raadiost, et vahtsõnõ valitsus saa ammõtih olla õnnõ katõssa kuud. A kuulda om, et tuu aoga tahetas kõgõ maailma tegemädä asä kõrda sää-dä. Plaan om hää, a ma pelgä, et taaga või minnä nigu inne-aigsõ latsõga, kiä saa õnnõ ka-tõssa kuud imäüsäh olla. Mõni katsandal kuul sündünü lats om väega kimmäs, a mõnõl om egäsugumads ihti.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €, e-arvõ püsिमassuleping 0.85 € kuun.

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.